

som efterlyses kan dessa regler få dels genom yttre och inre jordiska påverkningar (straff, påtryckningar, samvete), dels genom straff och belöningar i en annan värld. Gudstron i och för sig ger ingen speciell sanktion om den inte förenas med låt oss säga himmel och helvete — men på frågan om existensen av dessa ting vill hr Ljungberg av lättförståeliga skäl inte ingå. Bortsett från att hans bevisning alltså upplöses i intet är det av intresse att se hur han tänker sig religionen som stöd för fasta och entydiga värdenormer. Att den kristna religionen väcklat mellan de mest skilda normer och att sådana av hr Ljungberg värderade saker som folkstyrelse och frihet kommit till under kyrkornas ursinniga motstånd — det berörs inte heller i denna obekräftligt torftiga "bevisning" för trons lämplighet, en "bevisning" som ju i själva verket utgår från att vi alla, kristna, fritänkare och hedningar, har de värderingar som det gäller att skydda.

En stor del av hr Ljungbergs brev behandla yttre organisatoriska saker. Han vill ha vackrare och flera kyrkor. Naturligtvis är intet att säga mot försköning av kyrkorna; främmande är blott att denna sak ses som något centralt, som om det vore en huvudsak för de troende att lyssna till Guds ord i en angenäm miljö. Mera diskutabelt är kravet på flera kyrkor. Dagens Nyheter räknade dem som besökte högmässan i kyrkor förra söndagen; resultatet anges i vidstående tabell. Det visar sig att mindre än en tredjedel av samtliga platser i kyrkorna var upptagna. Talet om Stockholms överfulla kyrkor tycks vara högst överdrivet. Då kyrkorna några gånger om året genom speciell utstyrelse och traditionella anknytningar får ökad attraktion är de visserligen överfulla, men på jultotta och nyårsdag kan man inte rimligen bygga krav på nya kyrkobyggnader.

Självfallet förutsätter hr Ljungberg att försköning och nybyggnad av kyrkor skall ske på statens bekostnad. Andra samfund får bygga sina andaktshus själva; de blir visserligen ofta enkla, men besöksfrekvensen lär vara vida större än i de statliga lokalerna. Ibland sägs det från kyrkligt håll att man gärna släpper sambandet med staten, man hotar nästan med att skilja kyrkan från staten. När det gäller att skaffa pengar till de egna behoven tycks inte dessa stolta deklamationer vara tillämpliga; att de som vill gå i kyrkan skulle bekosta den, det ter sig tydligen som ett orimligt förslag.

Kyrksamheten

Den redogörelse som i går lämnades för antalet kyrkbesökare den 5 december i årtyder på att kyrkorna i Stockholm inte är överbelagda; mindre än en tredjedel av samtliga platser var upptagna. Med detta konstaterande är naturligtvis inte klarlagt hur stor del av stadens befolkning som besökte högmässa samma dag; det finns en hel del lokaler utanför kyrkorna där gudstjänst hålles. Med all säkerhet kan emellertid påstås att högst två procent av huvudstadens invånare bevistade högmässan.

De angivna siffrorna är inte representativa. De är utan tvivel högre än en undersökning för hela året skulle ge. Biskop Ljungberg betonar i sitt herdebrev att kyrksamheten är särskilt stor under adventstiden, liksom vid några andra högtidliga tillfällen under året. Hr Ljungbergs företrädare, biskop Björkquist, framlade år 1949 uppgifter om antalet besökare av högmässor under detta års första halvår i flertalet Stockholmsförsamlingar; härvid inräknades även de som inte hörde på gudstjänsten i en kyrka. Enligt dessa siffror skulle den genomsnittliga besöksfrekvensen ligga under en procent av befolkningen. En jämförelse mellan siffrorna från olika församlingar 1949 och 5 december 1954 visar att 1954 års siffror är relativt höga. Första halvåret 1949 var den genomsnittliga besöksfrekvensen i Storkyrkoförsamlingen 385, i Hedvig Eleonora 388, i Gustav Vasa 329, i Katarina 187; motsvarande siffror för den första söndagen i

denna månad är 910, 650, 520 och 330, för att nämna några exempel. Talet om de överfulla kyrkorna är alltså ännu mera överdrivet än de i går anförda uppgifterna antyder.

Vad angår kyrksamheten i hela landet har Dagens Nyheter vid två tillfällen gjort omfattande stickprov, i november 1928 och i juni 1949. De resultat som redovisades var ungefär desamma: en kyrksamhet på, generöst räknat, högst 4 procent. Vid båda dessa tillfällen påstods från skilda håll att beräkningarna var missvisande; i november var det för kulet för att gå i kyrkan, sades det, i juni var det för vackert väder. Det finns därför skäl att erinra om en av diakonistyrelsen gjord undersökning från åren 1952 och 1953, som ännu ej offentliggjorts, men välvilligt ställts till vårt förfogande. Den omfattar sju stift och visar följande genomsnittliga tal i procent av befolkningen för kyrkbesök vid högmässa:

Härnösands stift	2,7
Linköpings stift	3,1
Visby stift	4,7
Skara stift	4,3
Växjö stift	4,5
Karlstads stift	3,0
Uppsala ärkestift	2,3

De beräkningar som Dagens Nyheter framlagt blir alltså genom dessa av kyrkan själv utförda undersökningar be styrkta. De som gjorde ursinniga utfall mot våra uppgifter för fem år sedan får denna gång angripa den svenska kyrkan för förvanskning, förfalskning, snedvridning osv. — för att nämna några av de då använda invektiven.